

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת שמיני תשע"ח לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף כ"ח

דרשת פרקי אבות

להגיע לזה בלימוד מסכת זו, אשר המה היו דרכי האבות הראשונים, ואחריהם בכל דור ודור, ובוה יוכל להיות לו נגיעה במעשיהם. ועל כן קורין לו 'אבות', כי בקיום תוכן מסכת זו, יזכה שמעשיו יגיעו למעשי האבות.

*

וי"ש לומר עוד, דהנה מצינו בשלמה המלך, שנראה ה' אליו בחלום הלילה (מלכים א ג-ה), ויאמר אלקים שאל מה אתן לך, ויאמר שלמה וגו', ונתת לעבדך לב שומע לשפוט את עמך להבין בין טוב לרע וגו'. וייתב הדבר בעיני ה' כי שאל שלמה את הדבר הזה, ויאמר אלקים אליו, יען אשר שאלת את הדבר הזה, ולא שאלת לך ימים רבים, ולא שאלת לך עושר, ולא שאלת נפש אויבך, ושאלת לך הבין לשמוע משפט, הנה עשיתי כדברך, הנה נתתי לך לב חכם ונבון, אשר כמוך לא היה לפניך ואחריו לא יקום כמוך, וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עושר גם כבוד אשר לא היה כמוך איש במלכים כל ימך.

ואיתא במדרש (שהש"ר א-ט) רבי סימון בשם רבי שמעון בן חלפתא אומר, משל לבליוטוס [אחד מחכמי העצה, אדם ערום בדעת] שהיה גדל בביתו של מלך, אמר לו המלך שאל מה אתן לך. אמר הבליוטוס, אם שואל אני כסף וזהב הוא נותן לי, אבנים טובות ומרגליות הוא נותן לי, אמר הריני שואל בתו של מלך והכל בכלל. כך נראה ה' אל שלמה בחלום הלילה ויאמר אלקים שאל מה אתן לך, אמר שלמה אם אשאל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות הוא נותן לי, אלא הרי אני שואל את החכמה, והכל בכלל, הדא

מנהג ישראל תורה ללמוד אחר חג הפסח מסכת אבות, וממשיכין הדברים בדברי אגדה. והענין הוא, כי חג הפסח שורשו אמונת אלקי עולם, אשר בחג הזה ראשי בני ישראל שקועים בהנסים והנפלאות של יציאת מצרים, שהראה ה' לעיני כל שיש מנהיג להבירה שמשדד את הטבע כרצונו, ואכלנו מצות שבעת ימים, מיכלא דמהימנותא, ונעשה מזה בשרינו ודמינו להיות החומר שלנו מגובלת משיירי מצה. ומי שמכיר שיש בעלים להעולם, יודע כי מוטל עליו לעשות מה שהבעלים מצווין לו. וכדרך מי שנכנס לבית חברו, או הנכנס למדינה של מלך, שזה מחייבתו לקיים חוקותיה, כן הוא משועבד בהיותו בעולמו של הקב"ה לחוקי ה' ותורתו. וכדי להמשיך הכרה זו גם להלאה תיקנו ללמוד הפרקים הללו, דאיתא בספרי (עקב מט) רצונך שתכיר את מי שאמר והיה העולם למד אגדה, שמתוך כך אתה מכיר את הקב"ה ומדבק בדרכיו ע"כ. ומסכת זו היא המסכת היחידית שכל ענינה היא דברי אגדה. ובלמוד מסכת זו, ובשמיעת דברי אגדה, ביזמא דשבתא יומא דנשמתין, נזכה להתקרב ולהכיר ביותר את מי שאמר והיה העולם.

וקורין מסכת זו בשם 'אבות', אם כי אין תוכן המסכת מעניני אבות. אך חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב (תדב"א פרק כה), שיש לכל אחד לשאוף ולהשתוקק שיגיע למעשיהם ודרכיהם. אשר הם היו הראשונים שהכירו את מי שאמר והיה העולם, ופירסמו אמונת ה' לבאי עולם. ומי שרוצה להגיע ולנגוע למעשיהם להכיר את ה' וגודלו ותפארתו ביתר שאת, יוכל

את חומרו שיוכלו הזרעים להשתרש אצלו, ואז יוכל להגיע לחלקו לעולם הבא.

*

מצינו בקריעת ים סוף שהגילויים שם היו הרבה יותר מהנסים שראו במצרים, הן בהמכות שעל הים לקו חמשה פעמים יותר, שבמצרים כתיב 'אצבע אלקים היא, ובים סוף כתיב וירא ישראל את 'היד' הגדולה. והן בריבוי הנסים של קריעת ים סוף עצמו. והגילוי היה כל כך גדול עד שהיו מראין באצבע זה א-לי, יותר ממה שראו שאר הנביאים. ועל זה אמר הכתוב (שמות יד-לא) וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים, וייראו העם את ה', ויאמינו בה' ובמשה עבדו. ויש להבין דלכאורה אמונה שייך רק על מה שאין רואין בעינים, אבל אחר שראו ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה', מה מקום יש עוד לויאמינו בה' ובמשה עבדו.

ונראה כי ידוע מה שאמרו שתכלית הידיעה שנדע שלא נדע, וביאורו הוא על דרך שיסופר על הרה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע, שפעם זכה למראה נפלאה בעליונים, ואמר כי הרבה יותר ממה ששמח בהגילוי עצמו, הוא שמח על מה שנתגלה כי יש עוד ועוד יותר מהשגתו עד עתה עכדה"ק. והיינו כי אין במציאות שיוכל האדם בשכלו הגופני להשיג גדול כבוד ה' עד סופו, ועד כמה שמגיע השגתו נשאר עוד יותר מה שאינו יודע. (ועיין שמן ראש ח"א השלם דברים תפד.).

וביתר ביאור, על דרך מי שחוש הראיה שלו חלש, רואה רק עד מקום קרוב, ומי שחוש הראיה שלו חזק רואה לרחוק הרבה יותר. ואם יאמרו למי שראייתו חלש אשר לפניו עומד בית, והוא אינו רואה אותו, יתכן שיכחיש הדבר, כי הלא יש לו עינים ומסתכל ואינו רואה. אבל באמת הוא טועה בדבר, מפני שראייתו חלושה. אך גם מי שחוש ראייתו חזק, אף על פי כן גם אצלו הוא מוגבל, כי לא יוכל לראות מה שעומד רחוק איזה מילין ממנו. וכן היא בשמיעה, גם מי שחוש שמיעתו חזק, מכל מקום לא ישמע מה שמדברים איזה מילין ממנו, כי סוף כל סוף חושי בני אדם מוגבלים.

ועל דרך זה הוא גם שכלו של אדם, בנערותו הוא מצומצם מאד, שלא יוכל להבין דבר לאמיתו, גם כאשר הוא חכם. וכל מה שמתבגר שכלו מתבשל ומבין

הוא דכתיב ונתת לעבדך לב שומע. אמר לו הקב"ה, שלמה חכמה שאלת לך ולא שאלת עושר ונכסים ונפש אויבך, חייך החכמה והמדע נתון לך, ועל ידי כן עושר ונכסים אתן לך ע"כ.

ונראה לבאר מה שהדיגיש שלמה בבקשתו, ונתת לעבדך 'לב שומע'. כי הנה בשמיעת מוסר ותוכחה, הגם שהדברים הם יוצאים מן הלב, מכל מקום כמה פעמים יתכן שאין נכנסים אל הלב, כי חסר הלב, שלבו סגור ואטום, ועל דרך שאמר הנביא (ישעיה ו-ט) לישראל, שמעו שמוע ואל תבינו, וראו ראו ואל תדעו, השמן לב העם הזה, ואזניו הכבד וגו', כי אדם השקוע בתאות לבו מתכסה לבו בשומן, שאינו פתוח לשמוע ולקבל. ועל זה נאמר לעתיד (יחזקאל יא-ט) והסירותי לב האבן מבשרם ונתתי להם לב בשר. ועל זה התחנן שלמה המלך, ונתת לעבדך 'לב שומע', לב שישתוקק לשמוע. ושמיעה היא גם כן לשון קבלה, שהלב יקבל גם כן מה ששומע. ואז יזכה לחכמה, כי איזהו חכם הלומד מכל אדם (אבות ד-א), ואם יתקבל הדברים ששומע יתרבה חכמתו. ועל זה נאמר (שם ה-יא) ויחכם 'מכל האדם', שחכמתו נתרבה ממה שהיה מקבל מכל האדם. - ולכן אחר החג, כאשר כל אחד מאתנו התעצם באמונת אלקי עולם, ולכל ישראל היה גאולה פרטית במצבו הרוחנית לצאת מטומאת מצרים, הזמן גרמא שנפתח הלב, ויש לכל אחד לפי בחינתו ומדריגתו 'לב שומע', על כן הנהיגו להתחיל אז לדרוש במילי דמעלייתא של תיקון המדות והתעלות בעבודת ה'.

ומתחילין בהמשנה (סנהדרין ז. צ) כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר (ישעיה ס-כא) ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ. והיינו שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, וכל אחד ואחד במדריגתו ובמצבו, יש לו היכולת להשלים עצמו ולהגיע לחלקו בעולם הבא. אמנם אנו רואים בהארץ שמוציאה פירות ותבואה וצמחים לרבבי רבבות, אך צריכים להכשיר מתחלה את האדמה שתקבל את הזרעים, דהיינו בחרישה וניכוש ועידור, וכמו שאמר הכתוב (ירמיה ד-ג) נירו לכם ניר ואל תזרעו אל הקוצים. כי אם לא ינקה ויסקל את האדמה, אז תחת להוציא פרי הארץ לגאון ולתפארת יעלו קוצים. וכן הוא בהאדם עץ השדה, מתחלה יש להכשיר את עצמו להיות לו לב שומע, ואז כל מה שילמוד וישמע יתקבלו הדברים אצלו, ויוכל להוציא פירותיו כראוי. וזהו שאמר, ועמך כולם צדיקים, כל אחד יוכל להתעלות להיות במדריגת צדיק, אך 'לעולם יירשו ארץ', מתחלה הם צריכין לירש מדת הארץ, להכשיר

יותר, עד שרק כאשר מגיע לבן ארבעים בא לבינה (אבות ה-כא), ואין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה (עבודה זרה ה:). אבל גם מי שהוא חכם גדול, חכמתו מוגבל, כי כל מציאות האדם מוגבל.

ולכן גם כאשר האדם משיג בחכמתו גודל ועוצם כבוד ה', אין זה אלא לפי שכלו המוגבלת. אבל הקב"ה שהוא אין סוף ב"ה, איך יוכל שכל מוגבל להבין גודל ה' שאין לו קץ ותכלית. ולכן כאשר שיבח דוד המלך בזמירותיו גודל כבוד ה', הציע הדברים רק כפי מה שיוכל בשר ודם לצייר ולהשיג בשכלו המוגבל, אבל הדגיש שלאמיתו אין זה אפילו כטיפה מן הים נגד עוצם גדלו האמיתי. ועל כן אמר (תהלים קמה-ב), בכל יום אברכך ואהללה שמך לעולם ועד, וגדול ה' ומהולל מאוד, ועם כל זה 'ולגדולתו אין חקר', אין מציאות לבשר ודם אפילו רק לחקור עד כמה היא גדולתו.

והנה ישראל מאמינים בני מאמינים, גם במצרים בשפל המצב האמינו בה', ושוב כאשר ראו ניסי ה' במצרים במשך שנה אחת, בכל מכה ומכה נתגלה להם עוד יותר גודל כחו. ולפי שכלם המוגבלת יתכן לחשוב שזהו הכל. אך שוב ראו בקריעת ים סוף עוד יותר גילויים, ומזה באו להכרה, כי גודל כח עוצם כבודו אין לשער, וכמה שיראו בגילוי יש עוד יותר ויותר, אלא ששכל האדם מוגבל מלהשיג הכל, והאמינו בה', כי הוא אין סוף, שלא יוכל שכל המוגבל להשיג מה שאין לו קץ ותכלית. וזהו שאמר הכתוב, אשר גם אחר 'יורא' ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה', 'ויאמינו' בה' ובמשה עבדו, האמינו כי יש עוד הרבה נעלם מהם, אשר אין רואים רק מאמינים בעוצם רוממותו אשר אין לה סוף. וגם אחר שאמרו 'זה א-לי' ואנודו, שראו גילוי ה' בחוש, הוסיפו אלקי אבי 'ארוממנהו' (שמות טו-ב), כי הוא מרומם על כל ברכה ותהלה, שיוכל בשר ודם להשיג.

*

ובזה נבוא לבאר מה שאמר התנא, משה קיבל תורה 'מסיני', ומסרה ליהושע (אבות א-א). ולכאורה שפת יתר היא, דכיון דהתנא רוצה כאן רק למסור סדר הקבלה של התורה מדור לדור, איזה נפקא מינה היא להדגיש המקום המדויק היכן מסר ה' תורתו למשה, אם היה זה בסיני או בעמק.

ונראה דאיתא בגמרא (נדרים לח.) אמר רבי יוחנן בתחלה היה משה למד תורה ומשכחה שנאמר (שמות

לא-יח) ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו ע"כ. וביאר במהרש"א לפי שאי אפשר לדעת אנושי לקבל כל מצות התורה תוך זמן מועט כזה ארבעים יום (כפירוש רש"י בחומש), ולהכי קאמר רבי יוחנן שהיה לומד ומשכחה, שתקפה עליו משנתו, אלא שמתנת אלקים היה לו שתקיים בידו ולא תשתכח, שנתן לו הקב"ה התורה כחתן הנותן לכלה הקידושין, שנותן בעין יפה ומתנה שלא להחזיר ע"כ.

אמנם אכתי יפלא, כי משמעות הגמרא משמע שרק עבור השכחה הוצרך משה למתנת ה' שתתקיים בידו תלמודו, אבל לולא השכחה אין צריכין למתנת אלקים בזה, הלא אמרו במדרש (ויק"ר כב-א) ויתן ה' אלי את שני לוחות האבנים כתובים באצבע אלקים, ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' (דברים ט-ז), מקרא משנה הלכות תלמוד תוספתות אגדות ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לומר לפני רבו כולן נאמרו למשה בסיני, שנאמר (קהלת א-י) יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא, חבירו משיב עליו, כבר היה לעולמים ע"כ. והיינו שלמד משה בארבעים יום כל ספרי קודש שנדפסו, וכל מה שלא נדפס אלא נאמרו, וכל זה השיג בעומק העיון כל דבר ודבר על בריו, וכי לזה אין צריכין למתנת אלקים, וכי אפשר לבשר ודם להשיג כל זה בארבעים יום.

גם להבין מה דאיתא בירושלמי (הוריות ג-ח) כל אותן ארבעים יום שעשה משה בהר, היה לומד תורה ומשכחה, עד שניתנה לו במתנה. ופריך וכל כך למה, ומשני כדי להחזיר את הטפשים ע"כ. ופירש בפני משה, שלא יאמר זה שלומד ושוכח מחמת חלישות זכרונו, מה לי ליגע בחנם אחרי שאני שוכח מה שאני לומד. והתשובה על זה, גם משה היה שוכח ובכל זה למד ולמד עד שניתנה לו במתנה, וכל לומד יוכל לזכות לזה שיתן לו אחר יגיעתו בתורה מתנה שלא ישכח ע"כ. ולכאורה מהו הקושיא 'וכל כך למה', הרי זה דרך הטבע שאדם שוכח, ומכל שכן כאשר תקפה עליו משנתו כל כך.

ונראה כי מה שצריך האדם זמן רב, שיוכל ללמוד ולהבין ולהשכיל בלימודו עד שיובנו הדברים, היינו מפני ששכלו של האדם בהיותו בחומר גופו הוא מוגבל, כמו כל עניני עולם שיש להם גבול. ועל כן כדי להבין דף גמרא כראוי, הוא צריך לזה זמן של כמה שעות, כל אחד לפי חריפות שכלו והבנתו. אבל כאשר האדם הוא מופשט מחומריותו, בלי גבולי הגוף, אז עוצם חכמתו נשגבה, ויוכל להשיג בשעה אחת לימוד שצריכין לזה הרבה שנים. ומשה רבינו שעלה בשמים לקבל תורת ה', מופשט מחומריותו, לחם

לא אכל ומים לא שתה, אין בזה חידוש להשיג כל התורה כולה במשך ארבעים יום, ולא הוצרך לזה מתנת אלקים.

והנה השכחה שולטת רק בשכל הגבולי המונח בתוך החומר, אבל כאשר הוא מופשט מן החומר, כמו שהשגתו היא הרבה יותר, כן אין שכחה שולטת בזה. ועל כן שפיר פריך שכיון שמשנה היה יכול ללמוד בארבעים יום כל התורה, מפני שהיה מופשט מחומר, אם כן איך יתכן שישכח לימודו. ועל זה משני כי בכונה שיכחו ממנו תורתו, כדי ללמד לטפשים ששוכחים, שיכולים לקבל התורה במתנה. - ולכן על עצם השגת התורה כולה בארבעים יום לא הוצרך משה למתנה, כי זהו טבעי כאשר מופשט האדם מחומר, אלא כיון שהיה שולט עליו השכחה כדי להחזיר את הטפשים, על כן הוצרך למתנה ככלותו לדבר אתו, שלא ישכח לימודו.

*

ובזה נבין מה דאיתא בפרי עץ חיים (שער טז פרק א) שהאר"י הקדוש היה ישן פעם בשבת פרשת בלק, נכנס אצלו ה"ר אברהם הלוי ומצאו ישן שינת הצהרים, שאמר הרב ע"ה כי הוא מצוה לישן שינת הצהרים בשבת, ומועיל לנשמה תועלת גדולה לפעמים אם יזכה לכך, מה שאין כן בחול שינת הצהרים הוא היזק לנשמה וכו'. ומצאו שהיה מרחיש בשפתיו בתוך השינה, והלך והטה את אזנו על גבי פה האר"י ז"ל לשמוע מה שהוא מדבר, ובתוך כך ניעור הרב משנתו, וראהו עומד על גביו. אמר לו הרב, מה אתה רוצה בכאן. אמר לו ימחול לי האדון שראיתי לכבוד תורתו מרחיש בשפתיו, והטיתי את אזני כדי להקשיב מה שמדבר הרב. אמר לו האר"י ז"ל, תמיד כשאני ישן, נשמתי עולה למעלה דרך שבילים ונתיבות הידועים לי, ומלאכי השרת באים כנגדי, ומקבלים נשמתי ומביאים אותי לפני מטטרו"ן שר הגדול, והוא שואל אותי לאיזה ישיבה אני רוצה לילך כנ"ל, ובאותם הישיבות מוסרין לי רזי וגני התורה אשר מעולם לא נשמעו ולא נודעו אף בזמן התנאים ע"ה. אמר לו כמהר"ר אברהם הלוי, ולא יגלה לי הרב מה שלמדו לו עתה בזה הפעם. התחיל הרב ע"ה לשחק ואמר, אני מעיד עלי שמים וארץ אילו הייתי דורש שמונים שנה רצופים בלי גוזמא, לא יכולתי לסיים מה שלמדתי בזה הפעם בפרשת בלעם והאתון. וכל זה זכה בארץ הקדושה אחר עלייתו ממצרים ע"ש. הרי שכאשר

האר"י ז"ל היה נפשט שכלו מחומריותו בשעת שינה, היה משיג בשעה ושעתיים לימוד של שמונים שנה, והיינו משום שאז אין המוח מוגבל כל כך, וקונה עולמו של תורה גם בשעה קטנה.

*

והנה למחר היא יומא דהילולא של רבינו חיים ויטאל זי"ע, וכתוב בספר שם הגדולים להחיד"א (ערך רבי חיים) שקיבל כל תורת האר"י בפחות מב' שנים, וזה לשונו, מזה"ר חיים ויטאל ז"ל רבים אמרו דכשבא ללמוד עם רבינו האר"י זצ"ל היה יותר גדול בשנים מהרב ז"ל, ושכך מצאו כתוב בכתבים. ואני ענית"י שאני הצעיר זכיתי וראיתי ספר חזיונות ממהר"ו ז"ל מכתבת ידו, וכתוב שם שנולד שנת הש"ג. והוא כשבא אצל הרב היה בתחלת שנת של"א (וכפי זה היה אז כ"ח שנה). ובשנת של"ב יום ה' לאב נלקח ארון האלקים רבינו האר"י זצ"ל (והיה בן ל"ח שנה). ובוא וראה שכל החכמה למד בשנה ועשרה חדשים, והוא פלא. אך כבר נודע שהרב השקהו למהר"ו ז"ל מבארה של מרים בים טבריה, ונתישבה החכמה בקרבו, ובצירוף נשמתו העליונה והרב הקדוש המלמדו להועיל זי"ע ע"כ.

*

ובאמת מצינו כן עוד בדוד המלך בשעה שברח משאול שרצה להמיתו, כתיב (שמואל א יט-יח) ודוד ברח וימלט ויבא אל שמואל הרמתה, ויגד לו את כל אשר עשה לו שאול, וילך הוא ושמואל וישבו בניות ע"כ. ובגמרא (זבחים נד:) וכי מה ענין ניות אצל רמה, אלא שהן יושבין ברמה [בעירו של שמואל] ועוסקין בנויו של עולם [למצוא מקום לבית הבחירה מן התורה] ע"כ. ואיתא בילקוט (שמואל קט) רב הונא ברבי יוסי אמר, אותה הלילה שברח דוד מלפני שאול, למד משמואל הנביא מה שאין תלמיד ותיק לומד במאה שנה ע"כ. וזה חידוש עצום, כי תלמיד ותיק במאה שנה לומד כל ש"ס בבלי וירושלמי וד' חלקי שלחן ערוך ועוד. ולדוגמא הגדולי ישראל, כגון הנודע ביהודה והרבי עקיבא איגר והחתם סופר וכו' שלמדו כל זאת בפחות מששים ושבעים שנה. ואיך יתכן שפיו של שמואל ידבר כל זאת בלילה אחת, הא ידוע שבמינוט אחת אין אדם יכול לדבר רק כשני מאות תיבות, ואיך יוכל דוד לקבל כל זאת בלילה אחת.

ועל כרחק שזהו רק לפי הדיבור והשכל שיש בגוף חומרי מוגבל, על כן האדם מוגבל כמה יוכל לדבר וכמה המוח יוכל להשיג, אבל הם הפשיטו עצמם אז מחומרם, ואז הפה יוכל לדבר רבבות תיבות במינוט אחת, וגם השכל יוכל להשיג הרבה יותר. ועל כן היה ביכולת של שמואל לדבר אלא דוד בלילה אחת, תורה של מאה שנה, ושכלו של דוד היה יכול לקבל כל זאת. וזהו שאמרו עליהן, שהן יושבים 'ברמה' ועוסקין בנויו של עולם, הם לא ישבו כאן בתחתונים, אלא ויבא אל שמואל 'הרמתה', שהגביהו עצמם ממושבותיהם והגיעו למקום רם, ושם יכולין ללמד בפיו לאחרים ולקבל, גם תורה של מאה שנה בשעה אחת.

*

והנה התורה ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים (איוב יא-ט), אין לנו השגה לעומקה של תורה, עד שאמרו במדרש (קה"ר שם) על הפסוק (קהלת ב-א) אמרתי אני בלבי לכה נא אנסכה בשמחה וראה בטוב, והנה גם הוא הבל, וראה בטוב, בטובתו של תורה, ומה תלמוד לומר והנה גם הוא הבל, לפי שכל התורה שאדם לומד בעולם הזה הבל הוא לפני תורה שבעולם הבא, בעולם הזה אדם לומד תורה ושוכח, אבל לעתיד לבוא כתיב (ירמיה לא-לב) נתתי את תורתך בקרבם ע"כ. ואיתא בתנא דבי אליהו (זוטא פרק כ) תורה מאתי תצא (ישעיה נא-ד), הקב"ה יושב ודורש תורה חדשה, ועתיד ליתן על ידי משיח ע"כ.

וכנראה שאחר שאדם עוזב עולמו, והוא מופשט מחומר, ויושב בישיבה של מעלה בגן עדן ועוסק בתורה, כל אחד הוא בדרגתו של משה ודוד, שבלילה אחת יוכל ללמוד ולהשיג כל מה שתלמיד ותיק הוצרך לייגע על זה בעולם הזה מאה שנה, וכעין שהשיג האר"י הק' בשינתו בשעה אחת. ולא עוד אלא שגם מחזיקי התורה יזכו לזה שתהא לבם פתוח או להשיג בשעה קלה כל התורה שבעולם הזה. ובישיבה של מעלה עוסקין בתורתו של הקב"ה שאין לה שיעור וחקר, עד שנדמה התורה בעולם הזה כהבל לפני תורתו של משיח. וצא ולמד שהאר"י הקדוש למד בפרשה קטנה של בלעם, שאין בה גם מצוה אחת, תורה שצריכין ללמוד זאת בעולם הזה שמונים שנה, הרי עד כמה אין חקר לתורת ה'. ובזה יזכו לומדי תורה לעתיד ללמוד תורת ה' בלי שכחה, ויום יוסיפו עד אין שיעור.

*

ונחזור לענינינו, שכאשר התנא התחיל לסדר סדר קבלת התורה מאת ה', אשר משה למד מפי ה' בארבעים יום כל התורה כולה, אשר זה אינו לפי השגת בני אדם בשכל שלנו, על כן דייק משה קיבל תורה 'מסיני', אשר ה' הרכיז אז השמים על ההר (רש"י שמות כ-ט), ושם למד משה תורתו. והשגת שכל אדם בשמים, אין לו שום ערך להשגת האדם בעולם הזה, ושם יכולין לקבל כל התורה כולה במשך ארבעים יום.

ואמר שוב ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, ולא אמר ביהושע ומסרה לזקנים, ונראה כי משה רבינו ותלמידו יהושע היו החכמים הגדולים בישראל, וכדאיתא בילקוט (דניאל תהרנט) על הפסוק (שם ב-כא) יהב חכמתא לחכימין, זה משה רבינו, ומנדעא ליודעי בינה, זה יהושע בן נון ע"כ. ויהושע קיבל כל תורתו של משה בשלימותו, וכדאיתא בגמרא (תמורה טז) בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן אמר לו ליהושע, שאל ממני כל ספיקות שיש לך. אמר לו רבי כלום הנחתך שעה אחת והלכתי למקום אחר וכו' ע"ש. הרי שיהושע השיג כל תורתו של משה, שלא היה שום הלכה עמומה אצלו. ואם דוד למד משמואל בלילה אחת כל מה שתלמיד ותיק לומד למאה שנה, בודאי שכן לימד משה לתלמידו יהושע, שסמך עליו ידיו בעין יפה.

ואיתא במגלה עמוקות (פ' ואתחנן אופן יב) שזכה יהושע גם להשגת שער הנו"ן, ולכן נקרא יהושע ב"ן נון בחיריק, מלשון (משלי כג-א) בין תבין אשר לפניך, שהבין נון שערי בינה ע"ש. והיינו דידועים דברי האריז"ל (לקוטי תורה פ' ואתחנן) שמשה זכה מתחלה בסיני להשיג גם שער הנו"ן, אלא שבחטא העגל נלקח ממנו מדריגה זו, וכמו שנאמר (שמות לב-ז) ל"ך רד כי שחת עמך, שיהא לו ירידה מהשגת שער הנו"ן. ולפני מיתתו החזירה ה' למשה, שנאמר ויעל משה אל הר נבו (דברים לד-א), נ' בו ע"ש. וגם זאת מסר משה ליהושע תלמידו. ולכן כל מה שקיבל משה תורה 'מסיני', שזה כולל גם השגת שער הנו"ן, מסרה ליהושע. לא כן יהושע לזקנים, לא היה יכול למסור כל מה שקיבל, כי היה כבר ירידת הדורות, ועל כן אמר סתמא יהושע לזקנים, וזקנים לנביאים וכו'. (ועיין בזה בנועם אלימלך ריש פרשת בהר).

סעודה שלישית

וביאור הדברים הוא, כי מיתת נשיקה היא, שהקב"ה מקרב עצמו להצדיק, וכאשר נפשו מרגשת בקריבת האור הנפלא, תכסוף ותנתק ממקומה להדבק בשכינה, כי נשמת האדם היא חלק אלוה-ממעל, וכאשר בא אור עליון, נמשך האור הקטן אליו, כנר שמתקרב אצל אבוקה גדולה, שקופץ אור הנר אל האור הגדול. ודבר זה לא יתכן אלא כאשר זיכך חומרו לצורה, שלא נשאר אצלו גשם חומרי להיות מחיצה מפסקת, ואז תדבק נפשו באור האלקי שנתגלה אליו. ומדריגת נדב ואביהוא היה יתירה מזה, לא שהאור עליון התקרב אליהם כמיתת נשיקה, אלא 'בקרבתם לפני ה', כשהרגישו השראת השכינה במשכן, הם התקרבו אליה, עד שהגיעו לכלות הנפש ומתו.

והנה נדב ואביהוא שתויי יין נכנסו למקדש (ויק"ר יב-א, ד), ומבואר בשפת אמת בפרשתנו, כי המדריגה היותר הגדולה בתורה ועבודה היא בחינת יין, שעולה בחשיבותה על שאר כל המשקין, יינה של תורה. והם התעלו כל כך בכניסתם לבית ה', עד ששתויי יין נכנסו. ומגודל דביקותם בה' נכספה וכלתה נפשם, והדביקו עצמם לה', אשר אש אוכלה הוא, ומתו.

ולכן שלמה המלך כאשר התחיל שירתו שעולה על כל השירים, נכספה וגם כלתה נפשו לה', והתחנן ישקני מנשיקות פיהו. אשר הגם שבנשיקה זו יתכן שתצא נפשו מעריבות ידידות השכינה, אף על פי כן טובים דודיך יותר מתענוג החיים בעולם הזה. וראיה על זה היא 'מייין', ממה שנדב ואביהוא נכנסו שתויי יין, וזה הביאם בקרבתם לפני ה', שהם עצמם התקרבו לה', עד שהכירו וידעו 'זימותו', שהם הולכים למות בזה, אף על פי כן טוב יותר היה להם הדודים מחייהם.

והנה כל זמן שלא ירדה השכינה למטה לשכון בבית ה', לא היה יתכן מדה זו, שיוכלו נדב ואביהוא להתקרב אל ה' עד כדי דיבוק נפשם בהשכינה, כי הרי השכינה היא בעליונים. אבל כעת שנתחנך המשכן, וירא כבוד ד' אל כל העם, וירונו ויפלו על פניהם, אז מצאו מקום לדבק עצמם בהשכינה, ונכנסו לפנים ממחיצתם, וכלתה נפשם.

ואם כן מיתת נדב ואביהוא גילתה לעיני כל כי ירדה השכינה למטה, והשכינה שורה בישראל, וכאשר

ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ד' לאמור בקרובי אקדש, ועל פני כל העם אכבד וידום אהרן (י-ג). וברש"י היכן דבר, ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי (שמות כט-ג), אל תקרא בכבודי אלא במכובדי. אמר לו משה לאהרן, אהרן אחי יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך (ויק"ר יב-ב) ע"כ. ויש להבין איך מתקדש ה' וביתו במיתת קרוביו. ואם הכוונה שהקב"ה עושה דין במקודשיו הוא יראוי ומתקדש על הבריות (רש"י במדבר כ-ג), איך יאמר ה' שקרוביו יחטאו או, הא יש בחירה להאדם, ודיבור ה' הרי מכריח ונוטל הבחירה.

ובאמת כבר בא מעשה כזו לפני נדב ואביהוא בעת מתן תורה, דכתיב ויעל משה ואהרן ונדב ואביהוא וגו', ויראו את אלקי ישראל וגו', ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו, ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו (שמות כד-ט). וברש"י נסתכלו והציצו ונתחייבו מיתה, אלא שלא רצה הקב"ה לערבב שמחת התורה, והמתין לנדב ואביהוא עד יום חנוכת המשכן ע"ש. וצריך ביאור מאי שנא הא מהא, שכאן שלח ידו עליהם

ונראה בהקדם לבאר הכתוב (שיר א-א) שיר השירים אשר לשלמה, ישקני מנשיקות פיהו, כי טובים דודיך מייין. ויש להבין איך מדמה תענוג שתיית כוס יין, להתענוג של כנסת ישראל לקונם, שאין להם דמיון וערך, לומר שנשיקות ה' טובים מכוס יין. ויש לומר דהנה הכתוב אומר (ויקרא טו-א) אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה' וימותו. וביאר באור החיים הק', שדיבר ה' למשה דרך מיתתו, שהיתה על זה הדרך בקרבתם לפני ה', פירוש שנתקרבו לפני אור העליון בחיבת הקודש ובוזה מתו, והוא סוד הנשיקה, שבה מתים הצדיקים. והנה הם שוים למיתת כל הצדיקים, אלא שההפרש הוא, שהצדיקים הנשיקה מתקרבת להם ואלו הם נתקרבו לה, והוא אומרו בקרבתם לפני ה'. ואומרו וימותו בתוספות וא"ו, רמז הכתוב הפלאת חיבת הצדיקים, שהגם שהיו מרגישים במיתתם, לא נמנעו מקרוב לדביקות נעימות עריבות ידידות חביבות חשיקות מתיקות עד כלות נפשותם מהם. וסיים עלה, ובחינה זו אין מכיר איכותה, והיא משוללת ההכרה, לא מפי מין האנושי ולא מפי כתבו. ולא תושג בהשערת מושכל הגשם וכו' ע"ש.

תנועותיהם נכונות נגד ה', ובהיות האדם צעור דואג וחרד ביום מות קרובו אין דעתו וכוונתו מיושבת כלל, ועל כן אין ראוי לאכול קדשי שמים ע"כ.

ובספר תורי זהב (בפרשתנו) כתב דיש לומר דהיינו טעמא שהותר להם כאן לאכלו באנינות, דמבואר ברש"י וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר 'בניו הנותרים' (ב-י), מן המיתה, מלמד שאף עליהם נקנסה מיתה על עון העגל, הוא שנאמר (דברים ט-ט) ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו, ואין השמדה אלא כלוי בנים שנאמר (עמוס ב-ט) ואשמיד פריו ממעל, ותפלתו של משה בטלה מחצה שנאמר (דברים ט-ט) ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא (ויק"ר י-ה) ע"כ. נמצא שהיה אפשר להם לשמוח בזה שנותרים מן המיתה, לכך היתה כאן הוראת שעה שהתיר להם לאכלה באנינות, לפי שהיה אפשר להם לקיים אכילה זו בשמחה ע"כ.

אך יש בזה עוד, דאיתא בגמרא (ברכות נט:) דעל בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת. ואם מתרמי ליה שניהם כאחד, כגון מת אביו והוא יורשו [כלומר הניח נכסים], בתחלה אומר ברוך דיין האמת, ולבסוף הוא אומר הטוב והמטיב [שנשארה לו ירושה מאביו] ע"כ. והנה מבואר בשלחן ערוך (יר"ד סימן רס"ה-י) דכשהאב מל את בנו אין מברכין שהחיינו. ומבואר במרדכי הטעם משום דחסר השמחה משום צערא דינוקא ע"ש. ועיין בביאור הגר"א דיש להקשות מאי שנא ממת אביו והוא יורשו ע"ש. ושמעתי לתרץ כי זה תלוי עד כמה היא השמחה אצלו, וחז"ל ירדו לסוף דעתו של אדם, שהגם שמת אביו ומצטער, מכל מקום שמחתו על הירושה עולה על צערו, ויוכל לברך שהחיינו והטוב והמטיב. מה שאין כן במילה ששמחתו הוא רק שמחת המצוה, יתכן שצערא דינוקא עדיפא ליה, ומבטל שמחתו, ולכן אין מברכין.

והנה יום חנוכת המשכן היתה שמחה עצומה לאהרן ולבניו, שירדה שכינה בתחתונים, עד שאמרו (מגילה י:) שהיתה שמחה לפניו ית"ש כיום שנבראו בו שמים וארץ. וה' הבוחן לבבות הבחין שאין מיתה נדב ואביהוא מבטלת השמחה העצומה שיש לפנייהם משמחתו של מקום ההוא, על כן נצטוו לאכלו גם באנינות, כי שרויין הם בשמחה מחנוכת המשכן.

וגם שהרי אמרו (ברכות ס:) דחייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, לקבלינהו בשמחה ע"ש. ואם כי לאו כל אדם זוכה לזה, מכל מקום קדושי א-ל-ל כאהרן ובניו,

נפשות נדב ואביהוא הרגישו האור ההוא, התקרבו אליה, ובקרבתם לפני ה' וימותו. על כן אמר ה' למשה מתחלה, כדי שיכירו ישראל כי ירדה שכינה למטה, לכן 'בקרובי אקדש', באותן הצדיקים שקרובים אלי, שזיככו החומר להצורה, ואין שום מסך המבדיל, בהם אקדש, תתגלה שקדושתו ירדה למטה בבית ה', ובוזה על פני כל העם אכבד, כי זהו אות לכל כי השכינה שורה במשכן, ובקרבתם לפני ה', דבקה נפשם לשורשם ומתו.

אך לכאורה למה רק עתה מצאה נפשם של נדב ואביהוא מקום לדבק עצמם ליוצרם. הלא גילוי כזה היה להם לפני מתן תורה, ויעל משה אהרן נדב ואביהוא, ויראו את אלקי ישראל וגו', ולמה לא כלתה אז נפשם להתקרב אל ה' ולמות מיתת נשיקה. ועל זה בא הכתוב לתרץ, כי אז היו עוסקים באכילה ושתייה, דברים גופניים, ובזמן כזה יש מסך המבדיל ולא יתכן להיות דביקות נפש בנפש. ולכן אל אצילי בני ישראל לא שלח אז ידו, שיתקרבו כל כך לה' עד שתצא נפשם, כי ייחזו את האלקים ויאכלו וישתו, ובעת אכילה ושתייה צורכי הגוף לא יתכן דביקות הנפש. ורק כעת אשר שתויי יין נכנסו, אז יצאה נפשם בקרבתם לפני ה'.

*

ואחר שנעשו אהרן ובניו אוננים, בא הציווי קחו את המנחה הנותרת וגו', ואכלתם אותה במקום קדוש וגו', כי כן צויתי (י-ב). וברש"י אף על פי שאתם אוננים, וקדשים אסורין לאונן (זבחים ק"א). ושוב אמר, ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שורף וגו' (י-ט), וברש"י שעיר של ראש חודש היה, ואמר אהרן למשה, אם שמעת בקדשי שעה, אין לך להקל בקדשי דורות (זבחים שם), וישמע משה וייטב בעיניו (י-ב). ויש להבין למה יצתה כאן שהותר להם לאכול קדשים באנינות. ולמה רק קדשי שעה ולא קדשי דורות.

ונראה דהנה בטעם איסור אכילת קדשים באנינות, מבואר בספר החינוך (מצוה תרח), לפי שהקדשים שלחן גבוה הם, ואין ראוי למי שהוא דואג וכואב מאד בלבבו לקרב אל שולחן המלך, ועל דרך משל כעין שכתוב (אסתר ד-ב) כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק. ועוד טעם אחר, כי באכילת הקדשים תמצא כפרה אל הבעלים, וכענין שאמרו זכרונם לברכה (פסחים נט:) כהנים אוכלין ובעלים מתכפרין, ואין ספק כי באכלם את קדשיהם היו אוכלין אותם בכוונה ובדעת שלם וכל מחשבותם וכל

על טומאת מת דכתיב לנפש לא יטמא בעמיו. ועוד אלעזר ואיתמר כהנים הדיוטים היו ולמה לא נטמאו לאחיהם. ויש לומר דהא דקאמר מכאן שהכהנים אין מטמאין למתים, היינו כהנים הדיוטים ביום משחתם שאין מטמאין לקרובים, שיש להם דין כהנים גדולים. וכן פירש הרב בכור שור גבי ראשיכם אל תפרעו, דאף על גב דכהנים הדיוטים לא הוזהרו על פריעה ופרימה דמטמאין הן לקרוביהן, ביום משחתם הרי הן ככהנים גדולים. ונראה לי דהיינו האי דקאמר בסיפיה דקרא, כי שמן משחת קודש עליהם ע"כ. ואם כן באותו יום גם בני אהרן נתעלו להיות במדרגת הכהן הגדול, ולכן לא נתבטלה שמחתם במיתת אחיהם, וראויים הם לאכול הקדשים באנינות.

ומעתה אתי שפיר מה שאמר אהרן למשה, אם שמעת בקדשי שעה, אין לך להקל בקדשי דורות. והיינו כי קרבנות היום של חנוכת המזבח, הם קרבנות שלא יקריבו אותם עוד במקדש, ונוגע הקרבנות ואכילתם רק לאהרן ובניו. וה' הבוחן לבבות מכיר אותם, כי הם יאכלוה בשמחה, על כן צוה עליהם לאכלם גם במצב כזה, כי כן צויתו. לא כן קדשי דורות, שקרבנות אלו יקריבו גם להלאה, שבכל ראש חודש יקריבו שיער לה', אין מקום לחלק שכהנים היום יאכלוהו, וכהנים שלאחריהם לא יאכלוהו, לומר כל הסריקין אסורין וסריקי בייתוס מותרין (פסחים לו.), על כן אין להתיר בקדשי דורות.

[ויש] לומר דמהאי טעמא נמסר הנגינה, על קחו את המנחה הנותרת וגו' ואכלוה, מונח רביעי. כי לפי מה שנתבאר יש לנו ארבעה טעמים למה הותר להם כעת אכילת קדשים באנינות, כי הם יכולים לאכול בשמחה גם בעת אנינותם. חודא, כי הם בניו הנותרים, כי שמחים הם שנתבטל הגזר דין שהיה גם עליהם. שנית, שיש להם שמחה מחנוכת המשכן שיסדה שכינה בתחתונים. שלישית, שהם מקבלים גם הבשורות רעות בשמחה. רביעית, כי ביום הזה נתעלו במדרגת כהן גדול, שעל חברת הקרובים לא תבהל נפשם. ולכן קחו את המנחה הנותרת ואכלוה, הגם שבשאר זמנים קדשים אסורים לאוננים, אבל כאן מונח רביעי, יש ארבעה טעמים שיש להתיר להם באנינות].

שנאמר אצלו וידום אהרן, הם מקבלים כל המאורעות בשמחה ובטוב לבב, וגם הבשורות הרעות קיבלו בשמחה, ויכולין הם לאכול קדשים גם באנינות. ולא עוד אלא שאמרו (פסחים ג.) לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת, לעולם הבא כולו הטוב והמטיב ע"כ. וביאר שם בצ"ח, כי בעולם הבא יתגלה שמאתו לא תצא הרעות, וכל הבשורות רעות היו טובות עצומות, והעולם הבא 'כולו' הטוב והמטיב, שגם הרעות היו לטובה ע"כ. ולגילוי אור כזה זכו אז בירידת השכינה למטה, וכמו שנאמר וירא כבוד הוי"ה אל כל העם (ט-כג), שראו כולם בעיני בשר שהכל הוא מדת החסד של הוי"ה ב"ה, ושפיר היו הם רשאים לאכול גם באנינות.

ויש להוסיף עוד דאיתא בחינוך (מצוה רסג) בטעם שהותרה תורה לכהן לטמא עצמו לקרובים, לאמו ולאביו וגו' לה יטמא (ויקרא כא-ב), כי בהיות כי אחיהם בשרם הוא, וכל דרכי התורה דרכיה נועם ונתיבותיה שלום, ולא רצה לצערם כל כך כי יחם לבבם על הקרוב המת, שלא יוכלו להתקרב תוך האהל אשר הוא בתוכו ולשפוך את רוחם ולהשביע נפשם בבכי עליו ע"כ. ועל פי זה כתב שם (במצוה רעב) דלכן לא הותר לכהן גדול לטמא אפילו לקרובים, לאביו ולאמו לא יטמא (כא-יא), כי הכהן הגדול הנבדל להיות קודש קדשים, עם היותו בעל גוף, נפשו תשכון תמיד בתוך המשרתים העליונים, על כן לא תחוש התורה עליו להתיר לו טומאה לעולם ואפילו בקרובים, כמו בכהנים הדיוטים דחס רחמנא עליהם שישפכו נפשם בבית המת כי יחם לבבם על קרוביהם, מה שאין כן בכהן גדול, כי מרוב דביקות נפשו למעלה יתפשט לגמרי מטבע בני איש, וישכיח מלבו כל עסק העולם הזה הנפסד, ועל חברת הקרוב לא תבהל נפשו, כי כבר הוא נפרד ממנה בעודם בחיים עכ"ל.

ואם כן אהרן קדוש ה', לא נגע ללבו שום עציבות ממיתת בניו, כי נפרד כבר מהם ימים רבים. והנה מבואר בדעת זקנים לבעלי תוספות בפרשתנו, ויקרא משה אל מישאל (י-ד), אתמר בתורת כהנים מכאן שאין הכהנים מטמאין למתים, שהרי אלעזר ואיתמר לא נטמאו לה. ותימא שהרי במקום אחר מצינו בפירוש שהכהנים מוזהרין

הגליון הזה נתנדב על ידי

מה"ר ר' אברהם פאלל הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול מוב	מה"ר ר' שמואל בנימין פאללאק הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול מוב	מה"ר ר' מנחם דוד ברילל הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוס בניו למול מוב	הרה"ג ר' דוד הכהן רובין שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונו באירוס בתו למול מוב
--	---	---	---